Відокремлений структурний підрозділ
«Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

Громадянське суспільство

Методичні рекомендації
до самостійної роботи
здобувачів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр»
галузі знань D Бізнес, адміністрування та право

спеціальності D5 Маркетинг

Харків, 2026

Укладач: Каніщев Григорій Юрійович, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування, кандидат історичних наук, доцент

Методичні рекомендації обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії економіки, управління та адміністрування, протокол від 28.08.2026 р. № 1.

Методичні рекомендації розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії, протокол від 28.08.2026 р. № 1.

Вступ

Самостійна робота здобувача освіти є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом дисципліни у час, вільний від обов'язкових навчальних занять, оскільки сприяє розвитку самостійного мислення, відповідальності та навичок управління часом. Вона допомагає студентам глибше засвоювати матеріал, вивчати додаткові джерела, аналізувати інформацію та застосовувати отримані знання на практиці. Самостійна робота формує здатність до критичного мислення, саморефлексії та розвиває вміння приймати рішення, що є важливими навичками для майбутньої професійної діяльності. Вона також дозволяє студентам засвоювати знання у зручному для них темпі, що підвищує ефективність навчання.

Самостійна робота здобувача освіти – це спланована пізнавальна, організаційно спрямована викладачем діяльність, яка передбачає виконання навчального плану та опрацювання програмного матеріалу дисципліни. Здобувачі освіти мають можливість переглядати і аналізувати матеріали лекцій, наукові статті та інші джерела інформації для кращого розуміння основних положень громадянського суспільства.

У процесі самостійного навчання здобувачі освіти розвивають навички самоорганізації, що є дуже важливим для майбутньої професійної діяльності. Відбувається навчання плануванню свого часу, визначення пріоритетів та наступних дедлайнів. Вміння самостійно організовувати свою роботу є запорукою успіху в будь-якій професії.

Методичні рекомендації розроблено відповідно до програми навчальної дисципліни «Громадянське суспільство» з метою надання допомоги в організації самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти та забезпечення якості виконання завдань, пропонованих викладачем у межах кредиту часу, відведеного на вивчення навчальної дисципліни. Навчальний час для самостійної роботи регламентується навчальним планом, що відображено в структурі навчальної дисципліни.

Структура навчальної дисципліни

Теми дисципліни	Обсяг у годинах					
	Усього	У тому числі				
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота
Тема 1. Демократичне суспільство та його цінності	20	4	6	–	–	10
Тема 2. Права і свободи людини	18	2	6	–	–	10
Тема 3. Людина в соціокультурному просторі	16	2	4	–	–	10
Тема 4. Особистість та її ідентичність	16	2	4	–	–	10
Тема 5. Світ інформації та мас-медіа	18	2	6	–	–	10
Тема 6. Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту	16	2	4	–	–	10
Тема 7. Україна, Європа, світ	16	2	6	–	–	8
Усього годин / кредитів ECTS	**120/4**	**16**	**36**	–	–	**68**

Методичні рекомендації до самостійної роботи за темами

Тема 1. Демократичне суспільство та його цінності

Структура самостійної роботи

Тема, (год)	Зміст завдання	Час на виконання, год	Форма звітності
Тема 1, (10) Тема 1, (10)	Опрацювання теоретичного матеріалу та рекомендованих джерел інформації	2	Усна доповідь, участь в обговоренні, доповнення відповідей одногрупників
	Підготовка до семінарських занять	2	Виконання практичних завдань на занятті, відповіді на контрольні питання
	Підготовка до контрольної роботи № 1	3	Написання контрольної роботи
	Підготовка до тестування за темою 1	3	Проходження тестування

Методичні рекомендації до самостійної роботи

1. На самостійне опрацювання вам винесено такі теоретичні питання:

1. Поняття і умови функціонування демократії
2. Правова держава і демократія
3. Принципи виборчого права в демократичній державі
4. Демократія як система збалансування сил та інтересів і громадянське суспільство як її умова

Вам пропонуються вектори підготовки до кожного з окреслених питань:

1. Поняття і умови функціонування демократії

Демократія - це форма організації та функціонування політичної системи, що ґрунтується на визнанні народу джерелом влади, його права брати участь у вирішенні державних справ у поєднанні із широким колом громадянських прав і свобод.

Рекомендується знайти два різні визначення демократії (в науковому та філософському розумінні), порівняти, що в них спільного і відмінного, визначити основні умови функціонування демократії (правові, економічні,

соціальні тощо), зробити висновок за яких умов демократичне суспільство буде ефективно функціонувати та забезпечувати права людини і народне волевиявлення.

2. Правова держава і демократія

Під час вивчення вказаного питання необхідно визначити поняття «правова держав», її основні ознаки, встановити взаємозв'язок демократії – як форми політичного режиму та правової держави – як способу його існування. Проаналізувати виклики для правової держави та демократії (корупція, зловживання владою, низька правова культура населення тощо).

3. Принципи виборчого права в демократичній державі

Принципи виборчого права – це основні засади, що забезпечують демократичний характер виборів.

Необхідно визначити основні принципи виборчого права, нормативно-правові документи, що їх регулюють, висловити свою думку - чому регулярність виборів важлива для демократії?. Встановити чим відрізняється демократичне виборче право від авторитарного та які існують виклики для забезпечення демократичних виборів (маніпуляції в ЗМІ, адміністративний ресурс тощо).

4. Демократія як система збалансування сил та інтересів і громадянське суспільство як її умова

Демократія – це не лише влада більшості, а й механізм, який враховує інтереси меншості, забезпечує баланс різних соціальних груп, політичних партій, економічних та культурних інтересів**.** Необхідно встановити як демократія забезпечує баланс сил у суспільстві, визначити механізми балансу, пояснити чому громадянське суспільство є умовою демократії та навести приклади взаємодії держави і громадянського суспільства в Україні.

Навчальний матеріал за цими питаннями міститься в підручниках і навчальних посібниках, розміщених у списку рекомендованих інформаційних джерел. Вивчення питань передбачає конспектування використовуваних джерел, правила якого подано у «Загальних методичних рекомендаціях щодо підготовки до семінарських/практичних занять та самостійної роботи здобувачів освіти», розміщених на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Перевірка виконання цього виду самостійної роботи здійснюється, по-перше, на практичних заняттях (виступи, відповіді на контрольні питання, участь в обговоренні тощо), по-друге, у ході тематичного тестування, по-третє, на екзамені (ці питання включено до переліку теоретичних та тестових питань до екзамену).

2. Підготовка до семінарських занять.

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарів: 1.1. Форми державного правління. Внутрішній та зовнішній суверенітет України; 1.2. Етапи створення молодіжної громадської організації; 1.3. Вибори до органів місцевого самоврядування подано в «Методичних рекомендаціях до практичних занять з навчальної дисципліни «Громадянське суспільство».

3. Підготовка до контрольної роботи № 1 (Тема 1).

Для успішного написання контрольної роботи № 1.

1.Вам необхідно знати: визначення понять: демократична держава, гендерна демократія, громадянське суспільство (його структура, ознаки та функції), громада, місцеве та територіальне громадське самоврядування, громадські об'єднання.

2. Опрацювати питання для самостійного вивчення за темою 1.

Уміти: користуватись нормативно-правовою базою, яка регулює права та свободи людини і громадянина та закріплює механізм їх захисту.

4. Підготовка до тематичного тестування.

Підготовка до тестування за темою передбачає роботу з лекційним матеріалом та зі списком рекомендованих інформаційних джерел. До тестів включені питання, розглянуті на лекціях, та питання, винесені на самостійне опрацювання. Ви маєте змогу ознайомитися з тестами заздалегідь на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Тестування різнорівневе. 1-й рівень – тести з однією правильною відповіддю. 2-й – з кількома правильними відповідями та на встановлення відповідності. Банк запитань – мінімум 15, максимум – 50, на контроль – 15. Час для відповіді – 15 хвилин. Кількість спроб – 2.

Тема 2 «Права і свободи людини»

Структура самостійної роботи

Тема, (год)	Зміст завдання	Час на виконання, год	Форма звітності
Тема 2, (10)	Опрацювання теоретичного матеріалу та рекомендованих джерел інформації	3	Усна доповідь, участь в обговоренні, доповнення відповідей одногрупників
	Підготовка до семінарських занять	2	Виконання практичних завдань на занятті, відповіді на контрольні питання
	Підготовка до контрольної роботи № 1	3	Написання контрольної роботи
	Підготовка до тестування за темою 2	2	Проходження тестування

Методичні рекомендації до самостійної роботи

1. На самостійне опрацювання вам винесено такі теоретичні питання:

1. Міжнародні стандарти основних прав людини
2. Класифікація прав людини. Різноманітність підходів
3. Негативні і позитивні права людини

Вам пропонуються вектори підготовки до кожного з окреслених питань:

1. Міжнародні стандарти основних прав людини

Міжнародні стандарти – це закріплені в міжнародно-правових актах мінімальні норми, яких держави мають дотримуватися для забезпечення прав і свобод людини.

Необхідно визначити види міжнародних стандартів, основні міжнародні документи, які закріплюють права людини, встановити класифікацію прав людини за міжнародними стандартами, основні механізми захисту прав людини та зробити висновок які основні механізми захисту прав людини існують у Європі.

2. Класифікація прав людини. Різноманітність підходів

Класифікація прав людини – це розподіл їх за певними критеріями з метою кращого розуміння змісту, природи та гарантій реалізації.

Під час вивчення вказаного питання необхідно визначити основні підходи до класифікації прав людини:

- за історичними поколіннями прав;
- за змістом;
- за суб'єктами;
- за способом реалізації;
- за ступенем універсальності.

Встановити відмінності між громадянськими та соціальними правами, зробити висновок щодо взаємодії визначених підходів до класифікації прав людини.

3. Негативні і позитивні права людини

Необхідно надати загальне визначення позитивних та негативних прав людини, їх характеристику та взаємозв'язок. Встановити у чому різниця між негативними та позитивними правами, навести приклади кожної групи прав. Зробити висновок - чи може одне право мати одночасно і негативний, і позитивний аспект?.

Навчальний матеріал за цими питаннями міститься в підручниках і навчальних посібниках, розміщених у списку рекомендованих інформаційних джерел. Вивчення питань передбачає конспектування використовуваних джерел, правила якого подано у «Загальних методичних рекомендаціях щодо підготовки до семінарських/практичних занять та самостійної роботи здобувачів освіти», розміщених на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Перевірка виконання цього виду самостійної роботи здійснюється, по-перше, на практичних заняттях (виступи, відповіді на контрольні питання, участь в обговоренні тощо), по-друге, у ході тематичного тестування, по-третє, на екзамені (ці питання включено до переліку теоретичних та тестових питань до екзамену).

2. Підготовка до семінарських занять.

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарів: 2.1. Покоління прав людини; 1.2. Європейський суд з прав людини подано в «Методичних рекомендаціях до практичних занять з навчальної дисципліни «Громадянське суспільство».

3. Підготовка до контрольної роботи № 1 (Тема 2).

Для успішного написання контрольної роботи № 1.

1.Вам необхідно знати: визначення понять: людська гідність та права людини, правозахисні організації. Конституційні права, свободи та обов'язки громадян, механізми захисту прав і свобод людини.

2. Опрацювати питання для самостійного вивчення за темою 2.

Уміти: користуватись нормативно-правовою базою, яка регулює права та свободи людини і громадянина та закріплює механізм їх захисту.

4. Підготовка до тематичного тестування.

Підготовка до тестування за темою передбачає роботу з лекційним матеріалом та зі списком рекомендованих інформаційних джерел. До тестів включені питання, розглянуті на лекціях, та питання, винесені на самостійне опрацювання. Ви маєте змогу ознайомитися з тестами заздалегідь на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Тестування різнорівневе. 1-й рівень – тести з однією правильною відповіддю. 2-й – з кількома правильними відповідями та на встановлення відповідності. Банк запитань – мінімум 15, максимум – 50, на контроль – 15. Час для відповіді – 15 хвилин. Кількість спроб – 2.

Тема 3 «Людина в соціокультурному просторі»

Структура самостійної роботи

Тема, (год)	Зміст завдання	Час на виконання, год	Форма звітності
Тема 3, (10)	Опрацювання теоретичного матеріалу та рекомендованих джерел інформації	3	Усна доповідь, участь в обговоренні, доповнення відповідей одногрупників
	Підготовка до семінарських занять	3	Виконання практичних завдань на занятті, відповіді на контрольні питання
	Підготовка до контрольної роботи № 2	2	Написання контрольної роботи
	Підготовка до тестування за темою 3	2	Проходження тестування

Методичні рекомендації до самостійної роботи

1. На самостійне опрацювання вам винесено такі теоретичні питання:

1 .Типи дискримінацій
2. Вплив дискримінаційних стереотипів в питаннях трудових правовідносин
3. Американський та канадський досвід оптимізації міжнаціональних відносин
4. Маргіналізація та її наслідки для людини

Вам пропонуються напрями підготовки до кожного з окреслених питань:

1 .Типи дискримінацій

Дискримінація – це будь-яке обмеження, позбавлення чи надання привілеїв за ознаками, які не пов’язані з професійними чи особистими якостями людини, і яке порушує принцип рівності.

Під час вивчення зазначеного питання необхідно зрозуміти базове визначення дискримінації, ознайомитись із основними видами дискримінації:

1. за формою прояву
2. за ознаками, що найчастіше стають причиною дискримінації.

Навести відомі приклади дискримінації, встановити чим відрізняється пряма та непряма дискримінації, що таке множинна дискримінація та які національні і міжнародні документи регулюють питання заборони дискримінації.

2. Вплив дискримінаційних стереотипів в питаннях трудових правовідносин

Трудові правовідносини – система відносин між працівником і роботодавцем, врегульована трудовим законодавством.

Стереотип – спрощене, стале уявлення про групу людей, яке впливає на рішення і поведінку.

Необхідно надати визначення поняття «дискримінаційний стереотип», визначити класифікацію дискримінаційних стереотипів в трудових правовідносинах (гендерні, вікові тощо), наслідки впливу стереотипів, навести приклади дискримінаційних стереотипів в трудовому праві, зазначити національні та міжнародні документи, які регулюють заборону дискримінації у сфері праці. Рекомендується подумати, яким чином можливо протидіяти дискримінаційним стереотипам.

3. Американський та канадський досвід оптимізації міжнаціональних відносин

Міжнаціональні відносини – система взаємодії між представниками різних етносів, націй, культур у межах однієї держави.

Оптимізація – створення таких умов, які сприяють зниженню конфліктності та забезпечують рівні права й можливості для всіх етнічних груп.

Необхідно визначити Американський досвід оптимізації («Плавильний котел», «салатна чаша», юридичну основу оптимізації; Канадський досвід оптимізації (модель мультикультуралізму), порівняти ці підходи, встановити який документ закріплює політику мультикультуралізму в Канаді, у чому подібність американського й канадського підходів та їх ефективність.

4. Маргіналізація та її наслідки для людини

Маргіналізація – процес соціального «виключення», коли людина або група опиняється на межі (периферії) суспільного життя й втрачає можливості повноцінної участі в ньому.

Маргінал – індивід чи група, які перебувають у «перехідному» або «невизначеному» стані між різними соціальними прошарками, культурами чи спільнотами.

Під час вивчення вказаного питання необхідно визначити причини маргіналізації, її форми (правова, економічна тощо) та наслідки маргіналізації для людини (психічні, соціальні тощо), шляхи подолання маргіналізації. Які шляхи подолання маргіналізації використовують сучасні європейські держави?

Навчальний матеріал за цими питаннями міститься в підручниках і навчальних посібниках, розміщених у списку рекомендованих інформаційних джерел. Вивчення питань передбачає конспектування використовуваних джерел, правила якого подано у «Загальних методичних рекомендаціях щодо підготовки до семінарських/практичних занять та самостійної роботи здобувачів освіти», розміщених на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Перевірка виконання цього виду самостійної роботи здійснюється, по-перше, на практичних заняттях (виступи, відповіді на контрольні питання, участь в обговоренні тощо), по-друге, у ході тематичного тестування, по-третє, на екзамені (ці питання включено до переліку теоретичних та тестових питань до екзамену).

2. Підготовка до семінарських занять.

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарів: 3.1. Види конфліктів та їх вирішення; 3.2. Гендерні стереотипи та шляхи їх подолання подано в «Методичних рекомендаціях до практичних занять з навчальної дисципліни «Громадянське суспільство».

3. Підготовка до контрольної роботи № 2 (Тема 3).

Для успішного написання контрольної роботи № 2.

1.Вам необхідно знати: визначення понять: соціум та його структура, соціальні цінності, гендерна, етнічна, конфесійна різноманітність. полікультурність. Конфлікти, способи їх вирішення. Стереотипи, упередження та дискримінації.

Опрацювати теоретичний матеріал за темою.

2. Опрацювати питання для самостійного вивчення за темою 3.

Звернути увагу на практичні вміння: здатність аналізувати конфлікти у комунікації; пропонування конструктивних шляхів вирішення конфліктних ситуацій.

4. Підготовка до тематичного тестування.

Підготовка до тестування за темою передбачає роботу з лекційним матеріалом та зі списком рекомендованих інформаційних джерел. До тестів включені питання, розглянуті на лекціях, та питання, винесені на самостійне опрацювання. Ви маєте змогу ознайомитися з тестами заздалегідь на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Тестування різнорівневе. 1-й рівень – тести з однією правильною відповіддю. 2-й – з кількома правильними відповідями та на встановлення відповідності. Банк запитань – мінімум 15, максимум – 50, на контроль – 15. Час для відповіді – 15 хвилин. Кількість спроб – 2.

Тема 4 «Особистість та її ідентичність»

Структура самостійної роботи

Тема, (год)	Зміст завдання	Час на виконання, год	Форма звітності
Тема 4, (10)	Опрацювання теоретичного матеріалу та рекомендованих джерел інформації	3	Усна доповідь, участь в обговоренні, доповнення відповідей одногрупників
	Підготовка до семінарських занять	3	Виконання практичних завдань на занятті, відповіді на контрольні питання
	Підготовка до контрольної роботи № 2	2	Написання контрольної роботи
	Підготовка до тестування за темою 4	2	Проходження тестування

Методичні рекомендації до самостійної роботи

1. На самостійне опрацювання вам винесено такі теоретичні питання:

1. Життєві цінності та пріоритети
2. Активна громадянська позиція
3. Мобільність, адаптивність та креативність людини

Вам пропонуються напрями підготовки до кожного з окреслених питань:

1. Життєві цінності та пріоритети

Під час вивчення зазначеного питання необхідно сформулювати базові поняття «життєві цінності», «пріоритети», класифікацію життєвих цінностей, підстави та суб’єкти формування життєвих цінностей, поміркувати – які життєві цінності та пріоритети характерні для вас та сучасної молоді взагалі,

що впливає на формування життєвих цінностей, визначити значення життєвих принципів та пріоритетів для формування самодостатньої особистості.

2. Активна громадянська позиція

Громадянська позиція – усвідомлене ставлення людини до держави, суспільства, прав та обов'язків, готовність діяти задля їх захисту.

Активна громадянська позиція – це не лише знання та переконання, а й конкретні дії, спрямовані на розвиток суспільства, захист прав людини, зміцнення демократії**.**

Необхідно визначити ознаки активної громадянської позиції, форми її прояву, чинники формування та значення для розвитку демократичного громадянського суспільства.

Рекомендовано навести відомі вам приклади прояву активної громадянської позиції.

3. Мобільність, адаптивність та креативність людини

Під час підготовки необхідно надати визначення понять: мобільність, адаптивність, креативність, навести приклади їх проявів у житті, визначити чинники їх розвитку та значення для особистості та суспільства в цілому.

Рекомендовано висловити свою думку - чому ці якості важливі для успішної особистості у XXI столітті?

Навчальний матеріал за цими питаннями міститься в підручниках і навчальних посібниках, розміщених у списку рекомендованих інформаційних джерел. Вивчення питань передбачає конспектування використовуваних джерел, правила якого подано у «Загальних методичних рекомендаціях щодо підготовки до семінарських/практичних занять та самостійної роботи здобувачів освіти», розміщених на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Перевірка виконання цього виду самостійної роботи здійснюється, по-перше, на практичних заняттях (виступи, відповіді на контрольні питання, участь в обговоренні тощо), по-друге, у ході тематичного тестування, по-третє, на екзамені (ці питання включено до переліку теоретичних та тестових питань до екзамену).

2. Підготовка до практичних занять.

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарів: 4.1. Піраміда потреб А. Маслоу ; 4.2. Соціалізація особистості подано в «Методичних рекомендаціях до практичних занять з навчальної дисципліни «Громадянське суспільство».

3. Підготовка до контрольної роботи № 2 (Тема 4).

Для успішного написання контрольної роботи № 2.

1.Вам необхідно знати такі поняття як ідентичність і самовизначення, самореалізація людини, життєві цінності. Мобільність і адаптивність, соціалізація особистості.

Обґрунтовано доводити, що соціальна активність особистості – чинник суспільного розвитку. Пояснювати вплив сімейних цінностей на формування громадянського суспільства.

Опрацювати теоретичний матеріал за темою.

2. Опрацювати питання для самостійного вивчення за темою 4.

Звернути увагу на практичні вміння: здатність аналізувати та визначати життєві цінності та пріоритети; застосовувати адаптивність та креативність в житті та професійній діяльності.

4. Підготовка до тематичного тестування.

Підготовка до тестування за темою передбачає роботу з лекційним матеріалом та зі списком рекомендованих інформаційних джерел. До тестів включені питання, розглянуті на лекціях, та питання, винесені на самостійне опрацювання. Ви маєте змогу ознайомитися з тестами заздалегідь на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Тестування різнорівневе. 1-й рівень – тести з однією правильною відповіддю. 2-й – з кількома правильними відповідями та на встановлення відповідності. Банк запитань – мінімум 15, максимум – 50, на контроль – 15. Час для відповіді – 15 хвилин. Кількість спроб – 2.

Тема 5 «Світ інформації та мас-медіа»

Структура самостійної роботи

Тема, (год)	Зміст завдання	Час на виконання, год	Форма звітності
Тема 5, (10)	Опрацювання теоретичного матеріалу та рекомендованих джерел інформації	2	Усна доповідь, участь в обговоренні, доповнення відповідей одногрупників
	Підготовка до семінарських занять	2	Виконання практичних завдань на занятті, відповіді на контрольні питання
	Підготовка до контрольної роботи № 3	3	Написання контрольної роботи
	Підготовка до тестування за темою 5	3	Проходження тестування

Методичні рекомендації до самостійної роботи

1. На самостійне опрацювання вам винесено такі теоретичні питання:

1. «Мова ворожнечі» та її використання
2. Вплив реклами на людину
3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р.
4. Найбільш поширені способи маніпуляції

Вам пропонуються напрями підготовки до кожного з окреслених питань:

1. «Мова ворожнечі» та її використання

Мова ворожнечі – це вербальні чи письмові висловлювання, жести, зображення, які принижують, ображають або поширюють ворожнечу та ненависть до окремих осіб чи груп.

Зазначте за якими ознаками вербальні чи письмові висловлювання, жести, зображення, які принижують, ображають або поширюють ворожнечу та ненависть до окремих осіб чи груп, які форми прояву має «мова ворожнечі». Поміркуйте, які наслідки має використання в суспільстві «мови ворожнечі», встановіть, яка відповідальність настає за її використання. Вкажіть, які шляхи протидії мові ворожнечі ви знаєте?

2. Вплив реклами на людину

Реклама – це форма масової комунікації, спрямована на просування товарів, послуг, ідей чи способу життя з метою впливу на поведінку та свідомість людини.

Визначте позитивний та негативний вплив реклами на людину та громадянське суспільство в цілому, види впливу реклами, правове та етичне регулювання реклами, які існують шляхи для мінімізації впливу реклами.

Рекомендовано висловити свою думку щодо впливу реклами на свідомість та поведінку людей.

3. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р.

Під час підготовки необхідно надати загальну характеристику документа, зазначити основні права (особисті та політичні), закріплені в Пакті, механізми контролю, гарантії та значення Пакту для України.

Окремо опрацювати Факультативний протокол до Пакту, який дозволяє окремим особам подавати скарги на порушення прав.

4. Найбільш поширені способи маніпуляції

Маніпуляція — цілеспрямований вплив на думки, емоції або поведінку людей з метою змусити їх прийняти бажане рішення або дію без повної інформації чи добровільної згоди.

Зазначте види та способи маніпуляцій, наслідки маніпуляції, позначте як розпізнати маніпуляцію.

Висловить свою думку щодо шляхів захисту від маніпуляцій та чому вона має реальний вплив на суспільну думку.

Навчальний матеріал за цими питаннями міститься в підручниках і навчальних посібниках, розміщених у списку рекомендованих інформаційних джерел. Вивчення питань передбачає конспектування використовуваних джерел, правила якого подано у «Загальних методичних рекомендаціях щодо підготовки до семінарських/практичних занять та самостійної роботи здобувачів освіти», розміщених на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Перевірка виконання цього виду самостійної роботи здійснюється, по-перше, на практичних заняттях (виступи, відповіді на контрольні питання, участь в обговоренні тощо), по-друге, у ході тематичного тестування, по-третє, на екзамені (ці питання включено до переліку теоретичних та тестових питань до екзамену).

2. Підготовка до семінарських занять.

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарів: 5.1. Функції мас-медіа в суспільстві; 5.2. Права людини в Інтернеті подано в «Методичних

рекомендаціях до практичних занять з навчальної дисципліни «Громадянське суспільство».

3. Підготовка до контрольної роботи № 2 (Тема 5).

Успіх виконання контрольної роботи № 2 залежить від якості підготовки.

1.Опрацювати теоретичний матеріал за темою. Надавати відповіді на питання щодо впливу ЗМІ на на формуванні суспільної думки та громадянського суспільства.

2. Опрацювати питання для самостійного вивчення за темою 5.

Звернути увагу на практичні вміння: здатність аналізувати та визначати маніпуляції в ЗМІ, критично ставитись та протидіяти маніпуляціям, знати свої права як користувача інформації та захищати їх згідно вимог законодавства України.

4. Підготовка до тематичного тестування.

Підготовка до тестування за темою передбачає роботу з лекційним матеріалом та зі списком рекомендованих інформаційних джерел. До тестів включені питання, розглянуті на лекціях, та питання, винесені на самостійне опрацювання. Ви маєте змогу ознайомитися з тестами заздалегідь на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Тестування різнорівневе. 1-й рівень – тести з однією правильною відповіддю. 2-й – з кількома правильними відповідями та на встановлення відповідності. Банк запитань – мінімум 15, максимум – 50, на контроль – 15. Час для відповіді – 15 хвилин. Кількість спроб – 2.

Тема 6 «Взаємодія громадян і держави в досягненні суспільного добробуту»

Структура самостійної роботи

Тема, (год)	Зміст завдання	Час на виконання, год	Форма звітності
Тема 6, (10)	Опрацювання лекційного матеріалу та рекомендованих джерел інформації	2	Усна доповідь, участь в обговоренні, доповнення відповідей одногрупників
	Підготовка до семінарських занять	2	Виконання практичних завдань на занятті, відповіді на контрольні питання
	Підготовка до контрольної роботи № 3	3	Написання контрольної роботи
	Підготовка до тестування за темою 6	3	Проходження тестування

Методичні рекомендації до самостійної роботи

1. На самостійне опрацювання вам винесено такі теоретичні питання:

1. Глобальні цілі сталого розвитку
2. Відповідальність людини за раціональне використання природних ресурсів
3. Економічний кругообіг
4. Чинники, що впливають на попит та пропозицію
5. Моделі ринкової економіки в Україні та світі
6. Шляхи подолання корупції в Україні

Вам пропонуються напрями підготовки до кожного з окреслених питань:

1. Глобальні цілі сталого розвитку

Цілі сталого розвитку (Sustainable Development Goals, SDGs) — це універсальний комплекс із 17 цілей та 169 завдань, ухвалених ООН у 2015 році в рамках Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року.

Під час підготовки розкрити поняття сталого розвитку, визначити основні цілі сталого розвитку, скласти перелік глобальних цілей сталого розвитку (17), визначити їх значення для світу, навести приклади реалізації.

Рекомендовано висловити свою думку щодо існуючих проблем в досягненні цілей сталого розвитку як в Україні, так і в світі.

2. Відповідальність людини за раціональне використання природних ресурсів.

Під час вивчення необхідно розкрити поняття «раціональне використання природних ресурсів», визначити необхідність раціонального використання ресурсів, основні напрями раціонального використання ресурсів, види відповідальності за нераціональне використання природних ресурсів.

Рекомендовано навести відомі вам приклади раціонального та не раціонального використання природних ресурсів, зробити висновок щодо необхідності збереження навколишнього природного середовища та відповідального ставлення до використання природних ресурсів.

3. Економічний кругообіг

Економічний кругообіг — це безперервний рух ресурсів, товарів, послуг та доходів між основними суб'єктами економіки (домогосподарствами, підприємствами, державою та зовнішнім світом), який забезпечує функціонування національної економіки.

Зазначте коло основних суб'єктів економічного кругообігу, основні потоки у кругообігу, моделі економічного кругообігу та значення економічного кругообігу для формування економіки держави.

Зробіть висновок щодо необхідності існування балансу між виробництвом, споживанням і розподілом ресурсів.

4. Чинники, що впливають на попит та пропозицію

Попит — кількість товарів і послуг, яку споживачі готові й можуть купити за певною ціною протягом певного часу.

Пропозиція — кількість товарів і послуг, яку виробники готові й можуть запропонувати на ринку за певною ціною.

Визначте чинники, які впливають на попит та пропозиції, поміркуйте щодо взаємодії попиту та пропозиції та значення цих чинників.

Рекомендовано висловити свою думку – як рівень споживання домогосподарств впливає на економіку?

6. Шляхи подолання корупції в Україні

Корупція — це зловживання владою чи службовим становищем для отримання особистої вигоди всупереч суспільним інтересам. Вона проявляється у хабарництві, кумівстві, відкатах, незаконному лобіюванні тощо.

Під час підготовки необхідно визначити причини поширення корупції в Україні, основні шляхи подолання корупції (адміністративні, правові,

економічні тощо), зробити висновок щодо необхідності комплексного підходу для подолання корупції в Україні.

Рекомендовано навести приклади успішних практик з подолання корупції в Україні.

Навчальний матеріал за цими питаннями міститься в підручниках і навчальних посібниках, розміщених у списку рекомендованих інформаційних джерел. Вивчення питань передбачає конспектування використовуваних джерел, правила якого подано у «Загальних методичних рекомендаціях щодо підготовки до семінарських/практичних занять та самостійної роботи здобувачів освіти», розміщених на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Перевірка виконання цього виду самостійної роботи здійснюється, по-перше, на практичних заняттях (виступи, відповіді на контрольні питання, участь в обговоренні тощо), по-друге, у ході тематичного тестування, по-третє, на екзамені (ці питання включено до переліку теоретичних та тестових питань до екзамену).

2. Підготовка до семінарських занять.

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарів: 6.1. Бюджети домогосподарств в Україні та країнах різного рівня розвитку; 6.2. Корупція та боротьба із нею подано в «Методичних рекомендаціях до практичних занять з навчальної дисципліни «Громадянське суспільство».

3. Підготовка до контрольної роботи № 2 (Тема 6).

Успіх виконання контрольної роботи № 3 залежить від якості підготовки.

1.Опрацювати теоретичний матеріал за темою. Надавати відповіді на питання стосовно ринкової економіки, сталого розвитку, раціонального використання природних ресурсів, захисту прав споживачів, корупції.

2. Опрацювати питання для самостійного вивчення за темою 6.

Звернути увагу на практичні вміння: раціонально використовувати природня ресурси, захищати свої права як споживача, працівника або роботодавця.

4. Підготовка до тематичного тестування.

Підготовка до тестування за темою передбачає роботу з лекційним матеріалом та зі списком рекомендованих інформаційних джерел. До тестів включені питання, розглянуті на лекціях, та питання, винесені на самостійне опрацювання. Ви маєте змогу ознайомитися з тестами заздалегідь на Порталі

навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Тестування різнорівневе. 1-й рівень – тести з однією правильною відповіддю. 2-й – з кількома правильними відповідями та на встановлення відповідності. Банк запитань – мінімум 15, максимум – 50, на контроль – 15. Час для відповіді – 15 хвилин. Кількість спроб – 2.

Тема 7 «Україна, Європа, світ»

Структура самостійної роботи

Тема, (год)	Зміст завдання	Час на виконання, год	Форма звітності
Тема 7, (8)	Опрацювання лекційного матеріалу та рекомендованих джерел інформації	2	Усна доповідь, участь в обговоренні, доповнення відповідей одногрупників
	Підготовка до семінарських занять	2	Виконання практичних завдань на занятті, відповіді на контрольні питання
	Підготовка до контрольної роботи № 3	2	Написання контрольної роботи
	Підготовка до тестування за темою 7	2	Проходження тестування

Методичні рекомендації до самостійної роботи

1. На самостійне опрацювання вам винесено такі теоретичні питання:

1.Участь України в миротворчих місіях ООН
2. Женевська конвенція про захист жертв війни 1949 року та додаткові протоколи до неї

Вам пропонуються напрями підготовки до кожного з окреслених питань:

1.Участь України в миротворчих місіях ООН

Миротворчі місії ООН — це міжнародні операції, спрямовані на підтримку миру й безпеки в регіонах конфліктів, запобігання насильству та

допомогу у відновленні стабільності. Вони проводяться під мандатом Ради Безпеки ООН.

Зазначте, в яких основних місіях ООН брала участь Україна, визначте види діяльності українських миротворців та значення цього для України, які проблеми та виклики вам відомі у зв'язку з участю України в миротворчих місіях.

2. Женевська конвенція про захист жертв війни 1949 року та додаткові протоколи до неї

Під час вивчення необхідно розкрити основні положення Женевської конвенції про захист жертв війни 1949 року, визначити загальну кількість конвенцій та додаткових протоколів, їх зміст, основні принципи конвенцій та їх значення для України та світу.

Рекомендовано висловити свою точку зору щодо дотримання конвенцій (захист військових та цивільних) під час збройної агресії РФ проти України.

Навчальний матеріал за цими питаннями міститься в підручниках і навчальних посібниках, розміщених у списку рекомендованих інформаційних джерел. Вивчення питань передбачає конспектування використовуваних джерел, правила якого подано у «Загальних методичних рекомендаціях щодо підготовки до семінарських/практичних занять та самостійної роботи здобувачів освіти», розміщених на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Перевірка виконання цього виду самостійної роботи здійснюється, по-перше, на практичних заняттях (виступи, відповіді на контрольні питання, участь в обговоренні тощо), по-друге, у ході тематичного тестування, по-третє, на екзамені (ці питання включено до переліку теоретичних та тестових питань до екзамену).

2. Підготовка до семінарських занять.

Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарів: 7.1 Позитивні та негативні чинники впливу міграції на розвиток країн виїзду та країн приймання; 7.2. Етапи шляху України до Європейській інтеграції подано в «Методичних рекомендаціях до практичних занять з навчальної дисципліни «Громадянське суспільство».

3. Підготовка до контрольної роботи № 2 (Тема 7).

Успіх виконання контрольної роботи № 3 залежить від якості підготовки.

1.Опрацювати теоретичний матеріал за темою. Надавати відповіді на питання стосовно інтеграції та глобалізації, вимог міжнародного права, міграції, геополітичного становища України та її Європейського вибору.

2. Опрацювати питання для самостійного вивчення за темою 7.

Звернути увагу на практичні вміння: керуватись основами міжнародного гуманітарного права, захищати свої права та інтереси під час вимушеної міграції, відстоювати свої інтереси на шляху до вступу України до ЄС.

4. Підготовка до тематичного тестування.

Підготовка до тестування за темою передбачає роботу з лекційним матеріалом та зі списком рекомендованих інформаційних джерел. До тестів включені питання, розглянуті на лекціях, та питання, винесені на самостійне опрацювання. Ви маєте змогу ознайомитися з тестами заздалегідь на Порталі навчальних ресурсів ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж ДТЕУ».

Тестування різнорівневе. 1-й рівень – тести з однією правильною відповіддю. 2-й – з кількома правильними відповідями та на встановлення відповідності. Банк запитань – мінімум 15, максимум – 50, на контроль – 15. Час для відповіді – 15 хвилин. Кількість спроб – 2.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні джерела інформації

1. Борко Т. М. Громадянське суспільство : курс лекцій. Миколаїв : МНАУ, 2023. 153 с.

2. Доморослий В. І. Основи демократії (для студентів неспеціальних факультетів усіх форм навчання) : навчальний посібник. Умань : Візаві, 2021. 158 с.

3. Лідерство та комунікації в організації : навчальний посібник / Упорядники : Михаліцька Н. Я., Яцик М. Р. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024.

4. Міжкультурні комунікації : опорний конспект лекцій / Шебаніна О. В. та ін. Миколаїв : МНАУ, 2021. 52 с.

5. Конституційне право : підручник / Ю. Г. Барабаш та ін. ; за ред. М. І. Козюбри. Київ : Ваіте, 2021. 196 с.

Додаткові джерела інформації

6. Єнін М. Н., Северинчик О. П. Соціологія громадської думки та мас-медіа : комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни. Київ : КПІ імені І. Сікорського, 2021. 81 с.

7. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР).* 1996. № 30. ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

8. Місцевий економічний розвиток та продовольча безпека. Український кризовий медіа-центр, публічне обговорення. 06.09.2022. URL: https://www.youtube.com/watch?v=3Jnxf2ID_Zk

9. Статус кандидата до ЄС: що це змінить для України та чи допоможе закінчити війну. 08.09.2022. URL: https://bit.ly/42IyDhT.

10. Прудеус М. Маніпуляція масами: 5 найпоширеніших видів : навчальний відеоролик. 28.02.2021. URL: http://tinyurl.mobi/JHLz